

Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteistyön toimintamallista uudenlaiseen tapaan organisoida yhteistoimintaa

Puutteista mahdollisuuksiin: Miten moniammatillinen yhteistyö voi tukea sijoitettujen lasten mielenterveyttä ja perhesuhteita?

Euroopan unionin osarahoittama Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hankkeen (myöhemmin PerheYhdessä-hanke) yhtenä toimenpiteenä on sijaishuollon ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuuksiin kehitetyn OMA TIIMI -toimintamallin systemaattinen tarkastelu ja sen tukeminen hyvillä käytänteillä.

OMA TIIMI -toimintamalli on aikaisemmin kehitetty Etelä-Pohjanmaalla monitoimijaisen yhteistyön ja lapsen osallisuuden edistämiseksi lastensuojelun sijaishuollon ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuuksissa. PerheYhdessä-hanke tuo uuden näkökulman toimintamallin hyödyntämiseen: perheen jälleenyhdistämisen edellytyksien vahvistaminen ja niiden kautta sijoitusten määrän vähentäminen tai keston lyhentäminen.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella uudelleenorganisointiin nuorisopsykiatrista hoitoa perustamalla nuorisopsykiatrian poliklinikalle lasu-tiimi keväällä 2023. Lasu-tiimi keskittyy lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen nuorten psykiatriseen hoitoon. Tiimi koostuu tällä hetkellä erikoislääkäristä, kolmesta sairaanhoitajasta ja psykologista vastaten suurimman osan alueelle lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen nuorten psykiatrisesta poliklinikkahoidosta.

PerheYhdessä-hanke tapaa lasu-tiimiä säännöllisesti ajankohtaisia ilmiöitä ja oivalluksia molemmin puolin tarkastellen. Tapaamisten tavoitteena on luoda yhteinen ymmärrys OMA TIIMI -toimintamallin ja lasu-tiimin tulevaisuuden näkymistä, sosiaalityön ja sijaishuoltopaikkojen yhteistyön vahvistamisesta ja siitä, voidaanko OMA TIIMI -toimintamallia tai lasu-tiimin työskentelyä pitää hyvänä käytänteenä, joka edistäisi perheen jälleenyhdistämisen tavoitetta.

Hypoteesina voitaisiin ajatella, että aidosti toimiva yhteistyö, oikea-aikaiset interventiot ja sote-keinovalikoiman yhdistäminen tuottaisivat aikaisempaa vaikuttavampia tuloksia niin sijaishuollon kuin terveydenhuollon tavoitteita kohti. Sijaishuollon tavoitteena on turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä työskennellä sijaishuollon tarpeen poistamiseksi.

OMA TIIMI -toimintamalli yhteistoiminnan edistäjänä

Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteistyötä edistettiin Etelä-Pohjanmaalla ennen hyvinvointialueiden käynnistymistä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA:n tuella. Yhteistyön kehittämistä vietiin eteenpäin Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla -hankkeessa (MONNI-hanke) vuosina 2020–2022.

Lastensuojelulaitokseen sijoitetut lapset ovat tutkimusten mukaan usein alihoidettuja ja he tarvitsisivat parempaa psykiatrista hoitoa. Monialainen yhteistyö sijaishuollon yksiköiden ja terveydenhuollon välillä on keskeistä hoidon toteutumisen kannalta. Yhteistyön ohjaus näyttäytyy kuitenkin epäselvänä, ja toimijoilla voi olla epärealistisia käsityksiä toistensa toimivaltuuksista ja mahdollisuuksista auttaa nuorta. Pahimmillaan tämä viivästyttää nuoren avunsaantia (Timonen-Kallio ym., 2017, s. 31).

Psykiatriset haasteet eivät ole harvinaisia sijaishuollossa asuvien lasten keskuudessa. Vuoden 1997 syntymäkohorttiin perustuvan aineiston mukaan jopa 62 prosenttia sijoitetuista lapsista oli saanut psykiatrisen

tai neurokehityksellisen diagnoosin ennen 18 vuoden ikää, kun vastaava osuus muussa väestössä oli 18 prosenttia (Kääriälä & Gyllenberg, 2021). Vuonna 2018 lastensuojelun sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian asiakkaana oli yhteensä noin 100 000 lasta. Heistä sijoitettuna oli lähes 15 300, joista huostassa noin 10 000 (Heino ym., 2018).

Vuoden 2019 kouluterveyskysely osoitti, että yksi neljästä sijoitetusta lapsesta oli kokenut mielialaan liittyviä haasteita kahden edeltävän viikon aikana ja joka kolmannella yläkouluikäisellä sijoitetulla oli kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Mielenterveyden haasteet olivat yleisempiä lastensuojelulaitoksissa olevilla kuin sijaisperheissä tai perhekodeissa asuvilla (Ikonen ym., 2020, s. 18–29).

Lainsäädäntö (Terveystenhuoltolaki 1326/2010, 70 §; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 41 §; Lastensuojelulaki 417/2007, 15 §) ohjaa viranomaisia yhteistoimintaan moniasiakkuustilanteissa. Ammattilaisilla on velvollisuus arvioida lapsen hoidon ja tuen tarve sekä järjestää välttämättömät palvelut.

Etelä-Pohjanmaalla kehitettiin yhteiskehittämisen keinoin OMA TIIMI -toimintamalli, joka kohdistuu lastensuojelulaitoksissa asuviin lapsiin, joilla on hoitosuhde nuorisopsykiatrialla. Kehittämistyöhön osallistui kokemusasiantuntijoita, työntekijöitä ja esihenkilöitä alueen kunnista, yksityisistä lastensuojelulaitoksista ja sairaanhoitopiiriin lasten- ja nuorisopsykiatrialta.

OMA TIIMI -toimintamallin keskeisenä tavoitteena oli lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen sekä systeemisen työotteen edistäminen moniammatillisessa yhteistyössä. Mallia pilotoitiin ajalla 3–10/2022. Pilotilla arvioitiin väliarvioinnilla, vertaisarvioinnilla sekä arvioivalla keskustelutilaisuudella.

Tulosten perusteella asetetut tavoitteet täyttyivät: päällekkäinen työ väheni, työnjako selkeytyi ja päätöksenteko nuorten asioissa tehostui. Työntekijöiden mukaan malli helpotti uusien työntekijöiden perehtymistä ja joissakin tapauksissa ehkäistiin sijaishuoltopaikan vaihto tai pystyttiin arvioimaan huostaanoton lopettamista (Romppainen ym., 2022).

Nuoren osallisuutta OMA TIIMissä varmistettiin antamalla hänelle mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin ja suunnitelmiin. Tiimityöskentelyssä nuoren näkemykset ja toiveet otettiin huomioon, ja hänen osallistumisensa prosessiin vahvisti hänen kokemustaan omasta toimijuudesta (Lukkarila, 25.5.2023). Nuoret kokivat, että osallisuus OMA TIIMI -toiminnassa lisäsi heidän luottamustaan sosiaalityöntekijään, selkeytti vastuusuhteita ja vahvisti omaa toimijuutta ja rohkeutta sosiaalisissa tilanteissa (Romppainen ym., 2022).

Lapsen osallisuus on keskeinen tekijä vaikuttavan hoidon ja onnistuneen lastensuojelun näkökulmasta, sillä se tukee lapsen kehitystä, vahvistaa hänen toimijuuttaan ja lisää hoitomyönteisyyttä. Osallisuus vahvistaa lapsen kokemusta omasta arvostaan ja vaikutusmahdollisuuksistaan, mikä puolestaan tukee hänen mielenterveyttään ja hyvinvointiaan (Arnkil & Eriksson 2017). Vaikuttavan hoidon toteutumiseksi on tärkeää, että lapsi saa osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja että hänen näkemyksensä otetaan vakavasti (Yliruka ym., 2022, s. 29–30; Kääriälä ym., 2022, s. 17). Osallisuus yhdistyy myös systeemiseen työotteeseen, jossa lapsi nähdään aktiivisena toimijana omassa elämässään ja hänen ääntään kuullaan moniammatillisessa yhteistyössä (Yliruka ym., 2022, s. 32–33).

OMA TIIMI -toimintamallin käyttöönotosta ja jatkamisesta sovittiin jo ennen hyvinvointialueille siirtymistä.

Jatkokehitystä tuettiin TSK-hankkeessa infotilaisuuksien, valmennusten ja vertaistuen keinoin (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. TSK-hankkeen tuki OMA TIIMI -toimintamallille

OMA TIIMI -toimintamalli ja sen tulokset ovat herättäneet laajaa kiinnostusta. Mallista on kirjoitettu mm. Lääkärilehdessä (Nummela 2023), se on osallistunut Talentian Hyvä käytäntö -kilpailuun ja siitä on julkaistu artikkeli THL:n työpaperissa (Kangasluoma & Lukkarila 2022, s. 29–39). Malli on luokiteltu yhdeksi lastensuojelun ennakoivista radikaaleista toimintamalleista Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa -hankkeessa (Jäppinen ym., 2024, s. 51).

OMA TIIMI on kiinnostanut useita hyvinvointialueita, ja sen kehittäjiä on kutsuttu esittelemään mallia valtakunnallisilla foorumeilla, kuten lastensuojelupäivillä (2024). Tällä hetkellä vastaavaa toimintaa suunnitellaan otettavaksi käyttöön ainakin kahdella muulla hyvinvointialueella vuosien 2025–2026 aikana.

Nuorisopsykiatrian poliklinikan Lasu-tiimi – kohti integroidumpaa yhteistoimintaa

Hyvinvointialueen käynnistyttyä nuorisopsykiatrialla haluttiin syventyä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisen toiminnan tarkasteluun ja keväällä 2023 toteutettiin nykytilaselvitys. Sijaishuollon laitospalveluita tarjoaa 47 yksikköä (21 palveluntuottajaa sekä hyvinvointialue) Etelä-Pohjanmaan alueella. Noin 40

prosentilla laitossijoituksessa asuvista nuorista oli asiakkuus nuorisopsykiatrian poliklinikalle (130/357). Toimijoiden roolit näyttäytyivät osittain epäselvinä, monitoimijainen yhteistyö ja asiakkaiden hoitopolut kaipaivat selkiytystä. (Koivukangas, 2024)

Nykytilaselvityksen pohjalta nuorisopsykiatrialla ryhdyttiin luomaan uutta roolia yhteistoimintaan: laitossijoituksessa asuvien nuorisopsykiatrian poliklinikan potilaiden hoidosta vastaava lasu-tiimi muodostettiin ja OMA TIIMI -toimintamalli jäi osaksi lasu-tiimin keinovalikoimaa.

Lasu-tiimi kuvautuu proaktiivisena toimijana, joka panostaa yhteistyöhön lastensuojeluyksiköiden kanssa. Lasu-tiimi pyrkii ehkäisemään nuoren hoidon sirpaloitumista ja tiedonjaon haasteita. Aikaisemmin yksiköistä ja sosiaalityöstä oltiin yhteydessä sattumanvaraisesti poliklinikan eri toimijoihin, nyt yhteydenotot keskittyvät nimetyille yhteyshenkilöille. Jokaisella yksiköllä on nimetty yhteyshenkilö ja nuoren sosiaalityöntekijällä tiedossa yhteyshenkilön sekä lääkärin yhteystiedot.

Yhteistoiminnan lisäämiseksi lasu-tiimi pyytää lastensuojelun sosiaalityöltä asiakassuunnitelman nuoren kokonaistilanteen hahmottamiseksi. Hoito- ja kuntoutussuunnitelmassa sanoitetaan toimijoiden vastuut ja luodaan yhteistä jaettua ymmärrystä potilaan tarpeista. Seurantaa toteutetaan yhteydenpidolla lastensuojeluyksiköiden kanssa. Hankalammissa asiakastilanteissa toteutetaan verkostoseurantaa, jolloin valjastetaan systeemisen työotteen hyvät puolet käyttöön dialogisessa keskustelussa. Lasu-tiimin nykyisellä resurssilla ei voida vastata kaikkien yhteisasiakkuudessa olevien hoitoon nuorisopsykiatrialla. Kauhavan ja Kauhajoen alueella toimivat nuorisopsykiatrian poliklinikat vastaavat alueensa lastensuojeluyksiköissä asuvien nuorisopsykiatrisesta hoidosta.

OMA TIIMI -toimintamalli Lasu-tiimissä

OMA TIIMI -työskentely näyttäytyy yhtenä työvälteenä ja esimerkkinä dialogisesta asiakasosallisuutta huomioivasta työtavasta. OMA TIIMI:n kuvaillaan toimivan tilanteissa, jossa arjessa ja suhteissa on epävakautta ja tarvitaan nuorelle oman toimijuuden kokemuksia. OMA TIIMI -työskentely on haastavaa tilanteissa, jossa nuorella on esimerkiksi oppimiskyvyn puutteita, sillä työote on sosiaalisesti haastava. Lisäksi käytöshäiriö tai merkittävät tunteensäätelyn haasteet saattavat vaikeuttaa työskentelyä.

OMA TIIMIn työtapana on juurtunut osaksi lasu-tiimin verkostotyöskentelyä. Lasu-tiimin tavoite on olla osa nuoren verkostoa. Tämä tarkoittaa sitä, että nuori olisi työskentelyn keskiössä ja pääsisi itse sanoittamaan taustaansa, nykytilaansa sekä tavoitteitaan.

OMA TIIMI -toiminta on Etelä-Pohjanmaan alueen toimijoille tuttu malli. Nuoria sijoitetaan alueelle runsaasti myös muilta hyvinvointialueilta, ja sijoittajahyvinvointialueen sosiaalityölle OMA TIIMI -toimintamalli on vieras.

Lasu-tiimi kokee ammatilliset suhteet hoidettavien nuorten sijaishuoltoyksiköihin ja sosiaalityöntekijöihin arvokkaina. Nuoren tilanteen kartoittaminen ja suunnitelmallinen kuntoutuminen vaatii monitoimijaista yhteistyötä, jossa kunkin tahon asiantuntijuus tulee rohkeasti esille ja kuulluksi. Tiimi toivoo työntekijöiden säilyttävän herkkyyden itsereflektiolle ja avoimuuden palautteelle. Rohkea asiantuntijuus vaatii luottamusta yhteistyökumppaneihin. Verkosto, jossa uskalletaan haastaa ja kysyä, tukee lapsen edun toteutumista ja ammattilaisten osaamisen kehittymistä yli toimialojen.

Lasu-tiimi painottaa aikaisemmin kirjatun tiedon merkitystä ja toivoo, että asiakkuuksiin tultaisiin kattavan terveystarkastuksen kautta, jossa psyykkinen vointikin olisi huomioitu. Myös sukurasitteet tulisi huomioida, ja tämä saattaa tarkoittaa vanhempienkin tutkimista, mikäli se on olosuhteisiin nähden mahdollista. Lasu-tiimi pyytää lasten asiakassuunnitelmat nähtäväksi, jotta sijaishuollon perusteet olisivat tiedossa ja tavoitteita sekä toimenpiteitä niiden edistämiseksi voitaisiin sovittaa yhteen.

Lasu-tiimi haastaa perinteistä nuorikohtaista työskentelyorientaatiota. He haluavat tehdä verkostossa vaikuttavaa tarpeisiin vastaavaa hoitotyötä, joka takaa arjen haasteita ja tähtää kuntoutumiseen. Tällöin yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen korostuu. Niin sanottujen ”kannattelukäyntien” vaikuttavuus on kyseenalaista. Tiimi korostaa, että tapaamiset ovat hyvin pieni aika nuoren elämästä. Konkreettinen työ tapahtuu jokapäiväisessä arjessa ja vaatii suunnitelmallisuutta sekä sitoutumista sovittuun jokaiselta verkoston jäseneltä.

Tulevaisuuden suunta: asiakaslähtöisyys, yhteistyö ja kokemusasiantuntijuus yhteisasiakkuuksien tukena

Lastensuojelun sijaishuollon ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaiden palvelukustannukset, etuusmenot ja menetetyt verotulot ovat merkittävästi vertailuryhmiä suurempia, mutta palvelut eivät tuota toivottuja tuloksia. Nuoret eivät kiinnity koulutukseen tai työelämään, ja palvelujärjestelmän pirstaleisuus sekä heikko yhteistyö lisäävät kustannuksia ilman parempaa vaikuttavuutta. Nykyinen järjestelmä ei tue riittävästi kaikkein haavoittuvimpia nuoria, ja tarvitaan asiakaslähtöisempää sekä vaikuttavampaa tukea. (Hilli ym., 2024, 516–517)

Haavoittuvassa asemassa olevien yhteisasiakkaiden palveluissa on satsattava resurssia toiminnan asiakaslähtöiseen kehittämiseen ja yhteistoiminnan vahvistamiseen. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen lasu-tiimi on avaus rakenteelle, jossa nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun yhteistoimintaa päästään kehittämään entistä laadukkaampaan suuntaan. PerheYhdessä-hankkeessa on tavoitteena tukea OMA TIIMI-toimintaa hyvillä käytänteillä ja kartoittaa toiminnan mahdollisuuksia lastensuojelun perheen jälleenyhdistämisen edistämiseksi.

Lasu-tiimillä on tahtotila lisätä kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä yhteisasiakkuuksissa ja PerheYhdessä-hanke vie tiimille tietoa kokemustoiminnan lisäämisen hyvistä käytännöistä lastensuojelun kontekstissa tukeakseen tavoitetta. Lastensuojelulaitosten, sosiaalityön ja lasu-tiimin yhteistyön syventämistä edistetään syksyllä 2025 tuomalla toimijat yhteen. Tulevaisuuden visioissa lasu-tiimin resurssi laajenee vastaamaan kaikkien sijaishuoltoon sijoitettujen nuorten psykiatrisesta hoidosta, sijaishuollon muodosta riippumatta.

Artikkeli on kirjoitettu Euroopan unionin osarahoittaman Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hankkeen ja lasu-tiimin erikoislääkäri Antti Koivukankaan yhteistyönä. Hankkeen nettisivuilta [PerheYhdessä](#) löydät tietoa tulevista tilaisuuksista.

Antti Koivukangas

Erikoislääkäri, nuorisopsykiatrian poliklinikka, lasu-tiimi
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Fanny Nortamo

Asiantuntija

Hyvinvointi ja luovuus, Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hanke
SEAMK

Petta Porko

TKI-asiantuntija

Hyvinvointi ja luovuus, Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hanke
SEAMK

Lähteet

Heino, T., Forsell, M., Eriksson, P., & Känkänen, P. (2018). *Lastensuojelun, lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian yhteiset asiakkaat – yhteinen vastuu* (THL Raportti 50/2018). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137068/THL_PT_50_2018_verkkoon.pdf

Hilli, P., Kaittila, A., Alin, M., Karukivi, M., Pahkala, S. (2024). *Lastensuojelun sijaishuollon ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaiden kustannukset. Palvelukustannukset, etuusmenot ja menetetyt verotulot 25 ikävuoteen saakka*. Yhteiskuntapolitiikka 89 (2024): 5–6.

Ikonen, R., Eriksson, P., & Heino, T. (2020). *Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset: Kouluterveyskyselyn tuloksia* (THL Työpaperi 35/2020). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-570-4>

Jäppinen, T., Kalliola, S., Ikäheimo, M., Weckroth, N., Hirschovits-Gerz, T., & Yliruka, L. (2024). *Sosiaaliset innovaatiot lastensuojelussa – mitä niiden erityispiirteet ovat?* (THL Työpaperi 6/2024). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-260-0>

Kääriälä, A., & Gyllenberg, D. (21.6.2021). *Yli puolella kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista on diagnosoitu psykiatrinen tai neurokehityksellinen häiriö*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/-/yli-puolella-kodin-ulkopuolelle-sijoitetuista-lapsista-ja-nuorista-on-diagnosoitu-psykiatrinen-tai-neurokehityksellinen-hairio>

Lukkarila, J. (25.5.2023). *Jokaisella lapsella tulisi olla OMA TIIMI!* Vieraskynä. Parempaa lastensuojelua. [Jokaisella lapsella tulisi olla OMA TIIMI!](#)

Nummela, M. 2023. Epätrendikäs pilotti. *Suomen Lääkärilehti* 78:e35087. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/kliininen-tyo/epatrendikas-pilotti/?public=cc239baf8c415dc9daeea5939403f7db>

Romppainen, A., Nortamo, F., & Porko, P. (2022). *Oma tiimi lastensuojelun sijaishuollon ja lasten-/nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuudessa olevalle lapselle*. Innokylä.
<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/oma-tiimi-lastensuojelun-sijaishuollon-ja-lasten-nuorisopsykiatrian/kehittamisen-polku>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Terveystieteidenhuoltolaki 1326/2010. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L., & Närhi, P. (2017). *Lastensuojelun terapeuttisen laitospäivätoiminnan mallinnus* (Työpaperi 23/2017). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 13.5.2025, saatavissa
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netiti%20\(2\).pdf](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netiti%20(2).pdf)

Arnkil, T. E. & Eriksson, E. (2017). *Osallisuuden aika: kohti lapsen oikeuksia kunnioittavaa päätöksentekoa*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavilla:
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2017/10/Osallisuuden-aika.pdf>

Yliruka, L., Eriksson, P., Jokinen, L. & Pasanen, K. (toim.) (2022). *Kohti monitoimijasta lastensuojelua hyvinvointialueilla*. THL Työpaperi 52/2022. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla:
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-802-4thl.fii>